

CHATA PRI KRÁĽOVEJ STUDNI

Chata pri Kráľovej studni je prvou chatou, ktorú postavil banskobystrický odbor KČST vo vlastnej réžii. Keďže masív Krížnej patril medzi turisticky najnavštevovanejšie miesta v okolí Banskej Bystrice, nápad na postavenie chaty v tomto prostredí sa zrodil už v roku 1925.

Na výstavbu chaty mestská rada Banskej Bystrice 13. júla 1927 odsúhlasila prenájom pozemku pod skaliskom na svahu Smrekova, neďaleko prameňov Kráľovej studne, za symbolický ročný poplatok 2 Kč. Mesto poskytlo ešte finančnú podporu vo výške 600 Kč a navyše aj 10 m³ dreva na výrobu šindľov. Prostriedky na výstavbu chaty i vlastné stavebné práce osobne zabezpečoval vtedajší predseda odboru KČST Jan Wünsch. Prízemná zrubová chata mala kamenný základ, šindľovú strechu a južne orientovanú krytú verandu. Vo vnútri bola malá kuchynka a dve nočľahárne. Po dokončení chata s finančným nákladom asi 30 000 Kč mala byť slávnostne odovzdaná do užívania turistickej verejnosti 28. septembra 1927, ale 10 dní predtým, 18.9. 1927, do základov zhorela. Príčinou požiaru mal byť oheň založený pastierom oviec zo salaša vo Valove na krytej verande chaty, kam sa uchýlil v nepriaznivom počasí, ale spomína sa aj úmyselný čin neznámeho páchatela. Predsedníctvo banskobystrického odboru KČST sa obrátilo na verejnosť s prosbou o pomoc pri

obr: 1 Prvá chata pri Kráľovej studni (1927)

obr: 2 Chaty pri Kráľovej studni (1938)

výstavbe novej chaty. Okrem poistnej náhrady sa k 15. Januáru 1928 vyzbieralo 8 100 Kč a na jar bolo možné pristúpiť k výstavbe novej chaty, ktorá bola situovaná poníže pôvodnej, na začiatku Bystrickej doliny. Nová chata drevenej konštrukcie bola väčšia, pozostávala z predsiene, predizby, kuchyne a dvoch veľkých miestností na prízemí ako aj z dvoch miestností v podkroví. Ubytovaných mohlo byť až 50 nočľazníkov. Celkové náklady na výstavbu a zariadenie chaty predstavovali viac než 70 000 Kč, na ktoré prispelo ústredie KČST v Prahe sumou 20 000 Kč, Stredoslovenská župa KČST 5 000 Kč, banskobystrický odbor 10 000 Kč, poisťovňa 5 000 Kč, mesto Banská Bystrica 3 000 Kč, „slovenská krajina“ 15 000 Kč, Okresný úrad v Banskej Bystrici 2 000 Kč a príspevok členov a priateľov odboru činil 12 000 Kč. Stavbyvedúcim novej chaty bol pán Holý.

Rok po zhorení pôvodnej chaty, 4. novembra 1928, slávnostne otvorili novú chatu pri Kráľovej studni. Slávnosť otvoril predseda banskobystrického odboru KČST Jan Wünsch, ktorý po oboznámení s históriou chaty poďakoval všetkým, ktorí akokoľvek prispeli k zdarnému uskutočneniu tohto diela. O turistickom prínose mestu prehovoril zástupca starostu Banskej Bystrice Ondrej Strieš a mestský lesmajster Ing. Štefan Gažo, prisľúbil ďalšiu účinnú podporu ušľachtilým turistickým podujatiam. Ďalej prehovorili starosta obce Harmanec p. Vajs, za Karpathenverein v B. Bystrici p. Furgyík, a zástupcovia niektorých odborov KČST: Dr. Cvengroš (Rimavská Sobota), profesor Kašpar (Ružomberok), p. Uhrin (Turčiansky sv. Martin). Písomný pozdrav poslalo ústredie KČST v Prahe i minister obchodu. Podplukovník Šebestík z banskobystrického odboru KČST vyzdvihol nesmiernu obetavosť predsedu Jana Wünscha pri rozvoji turistiky a jeho zásluhu na vybudovaní tejto chaty. Po prehliadke chaty nasledovala voľná zábava pri speve a harmonike. Chata bola obhospodarovaná len v lete a v zime iba v nedeľu. Hospodárom bol p. Môcik s manželkou z Tureckej., odkiaľ sa v batohoch vynášali aj potraviny a nápoje. Podľa správy v „Hronských novinách“ zo 7. decembra 1928 kľúče od chaty (nazvaná „útulňou“) pri Kráľovej studni si bolo možné vyžiadať v banskobystrickej

filiálke mestskej sporiteľne pražskej a bolo potrebné zabezpečiť si aj sprievodcu, pretože cesta nevedla zelenou značkou, ale osobitnou, pre lyžiarov upravenou cestou cez harmanecký salaš. Útulňa bola skromne zariadená, spalo sa na slamníkoch a dostatočná zásoba dreva umožňovala udržiavať teplo počas celej noci. Na Silvestra a na Nový rok sa odporúčalo včasné zaistenie nocľahu vzhľadom na organizovanie veľkých lyžiarskych výprav. Na valnom zhromaždení banskobystrického KČST, konanom 4. februára 1932 odsúhlasili pre chatu názov: „Chata KČST pri Kráľovej studni – Wünschova“ V roku 1932 doplnili interiér chaty, pribudol malý bazén a lôžková kapacita chaty sa zvýšila na 60. V roku 1933 uskutočnili celkovú stavebnú úpravu, chata sa rozšírila o 3 miestnosti a lôžková kapacita vzrástla na 70.

15. júna 1934 „Banskobystrické noviny“ informovali, že chata pri Kráľovej studni má ubytovaciu kapacitu pre 60 – 70 osôb. Hospodárom chaty bol J. Chladný, ktorý tam býval už po celý rok a jeho sestry mali na starosti kuchyňu. Celodenná penzia (raňajky, obed, večera, ubytovanie) pre členov KČST bola 25 Kč a pre nečlenov 30 Kč v letnej sezóne, v zime vzhľadom na kúrenie o korunu viac. Poplatok za denný pobyt bez ubytovania bol 1 Kč. Pre zvýšenie ubytovacieho komfortu na chate v roku 1935 zakúpili 25 nových perovacích lôžok a rovnaký počet vlnených prikrývkov. V roku 1937 odbor KČST v Banskej Bystrici postavil vedľa starej „Wünschovej chaty“ pri

Kráľovej studni druhú chatu, ktorá mala murované prízemie a zrubové poschodie. Dole boli spoločenská miestnosť, kuchyňa, byt chatára a na poschodí 8 dvojlôžkových izieb. Chata bola postavená na pozemku, ktorý bol v roku 1938 prenajatý od mesta na 12 rokov za ročný uznávací poplatok 10 Kč a súčasne bol zrušený predchádzajúci prenájom z roku 1927. V nájomných podmienkach je zmienka aj o tom, že dozor na chate nesmie vykonávať osoba trestaná za pytliactvo, ďalej že za ohrevné drevo bude nájomník platiť podľa platného cenníka a umožní lesnému personálu počas služby v chate bezplatne „prebývať“ a prenocovať. Novú budovu odovzdali do užívania turistickej verejnosti 19. júna 1938 v rámci jubilejných osláv polstoročnice KČT, resp. KČST. K zaujímavej ale tragickej udalosti došlo po náhlom ochladení v druhej polovici júla 1938, keď skupinu 27 českých turistov na ceste k chate pri Kráľovej studni zaskočila prudká snehová búrka, v ktorej zablúdili.

Napokon sa dvom členom výpravy predsa podarilo z chaty privolať pomoc pre vysilených a premrznutých kolegov. Na výlet však z tejto skupiny životom doplatila Jarmila Heinaunová, 51 ročná pošťárka zo Sedličan, ktorá už v chate v dôsledku vysilenia skonala na srdečnú slabosť. Počas studeného počasia vtedy napadlo hodne snehu aj na hrebeňoch Nízkych Tatier. Masív Krížnej si už vyžiadal mnoho obetí, najmä v zime (snehové lavíny). Návštevnosť chaty stále rástla, napríklad v roku 1942 bolo na chate evidovaných 467 nocľazníkov, cez deň 348 hostí a v letnom tábore bolo počas 3 mesiacov 42 nemeckých detí.

Tak ako iné chaty, aj tieto poskytovali počas SNP útočisko pre povstalcov, a preto boli obidve nacistickým vojskom v roku 1944 vypálené. Po vojne bola namiesto nich postavená nová veľká chata –horský hotel. Z nej po nedávnej generálnej oprave vznikol terajší, moderný „Horský hotel Kráľova studňa“ (1 300 m n. m.). Prístupný je buď Bystrickou dolinou (žltá značka) alebo dolinou Zalámaná, prípadne pešo aj dolinou Túfna (zelená značka). Škoda, že zanikla sedačková lanovka v Tureckej (Salašky – Líška), ktorá umožňovala pokračovať pešo po hrebene na Krížnu (modrá značka na trase Staré Hory – Majerova skala – Krížna) a ďalej po červenej značke až k horskému hotelu, ktorý je na uzle turistických chodníkov.

Július Burkovský a Dušan Kaliský

In: Bystrický Permon : Banskobystrická revue pre popularizovanie vedy, umenia a cestovného ruchu, Roč.8, č.2 (jún 2010), s.14.